

नाशिक ग्रामीण शिक्षण प्रसारक मंडळ संचालित
ब्रम्हा व्हॅली शिक्षणशास्त्र महा विद्यालय
अंजनेरी, नाशिक -422 213

बी.एड. प्रथम वर्ष 2020-2021

: Childhood And Growing up
(बाल्यावस्था व वाढते वय)

डॉ. पोरे एस.ए.
(एम.ए., एम.एड., एम.फिल., सेंट. पीएच. डॉ.)

: Childhood and Growing Up
(बाल्यावस्था व वाढते वय)

• Credit – 04

• Marks – 100

80 Marks External
20 Marks Internal



01 Credit- 20 Marks

1.1 Heridity And Environment, Social heredity

1.1 अनुवंश आणि परिस्थिती, सामाजिक अनुवंश

Meaning, अर्थ

Nature, स्वरूप

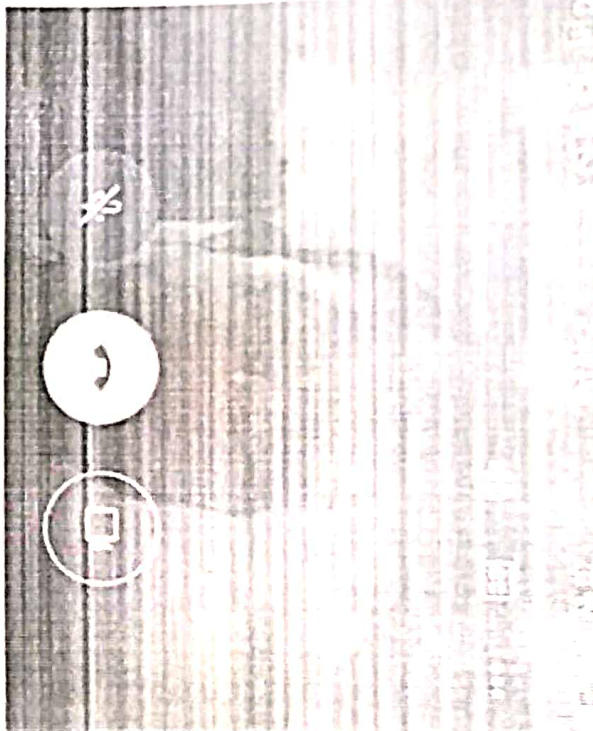
Importance in teaching learning Process

अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेत अनुवंश आणि परिस्थितीचे महत्त्व

Thanks



10/08/21



Arvind Kengale (You)



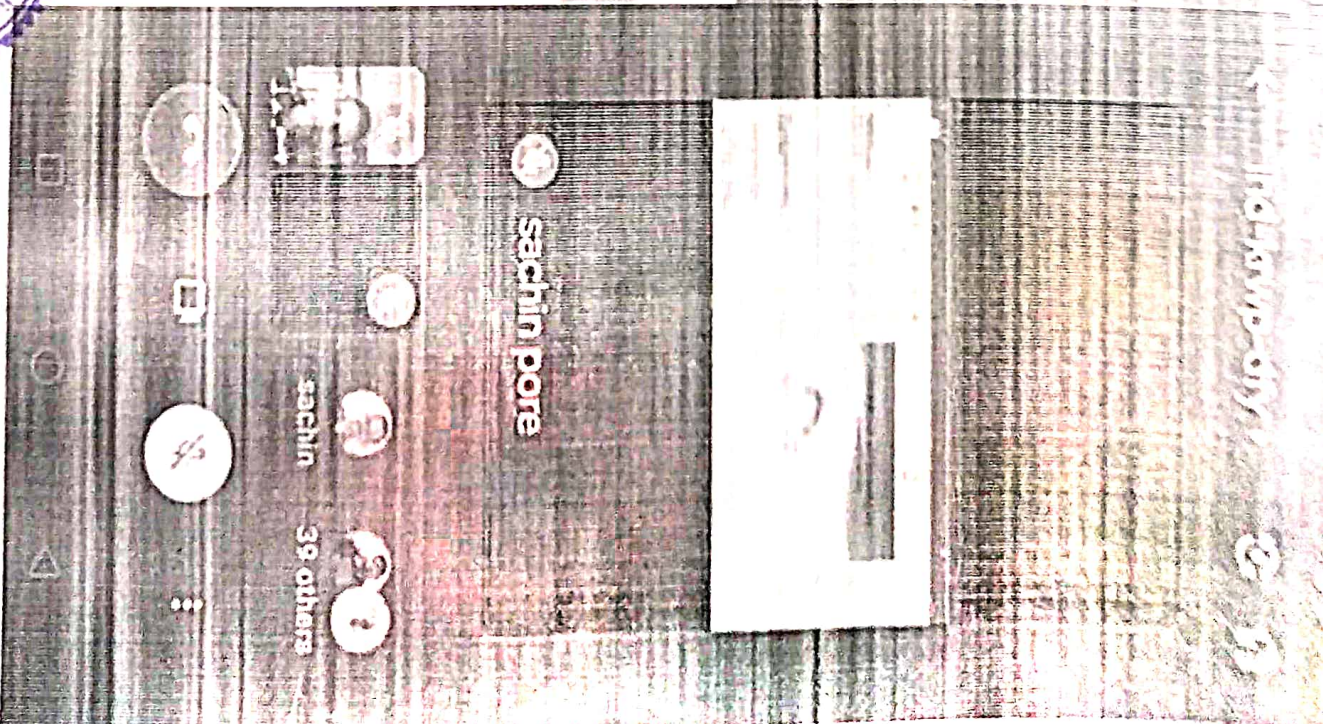
Yogita Ladhav



Arpu Kshatriya



Sachin pore



sachin pore

sachin

39 others



10/08/21

In-call messages

S SHYAM DAMBALE 2:05 pm
Asha Hiranman Tandale Roll No 59

Yogita Jadhav 2:05 pm
Yogita jadhav roll no.34

A Akshata Mali 2:06 pm
Roll no 89
Akshata Mali

M You 2:06 pm
Mohan dumada ,Roll no.77

J Jyoti Gangurde 2:06 pm
Jyoti Gangurde roll no 28

J jagan chaudhari 2:06 pm
jagan chaudhari Roll no.15

K Kavita Borase 2:06 pm
Kavita borase roll no 33

M MANISHA PALVE 2:06 pm
Manicha iavram nalve roll no 71

Send message



About this call

People

Information

ADD OTHERS

Share joining information

IN CALL

A Aarti Kshatriya (You)

A Akshata Mali

A Amol Rongate

A Arati Shinde

A Ashwini Gatwe

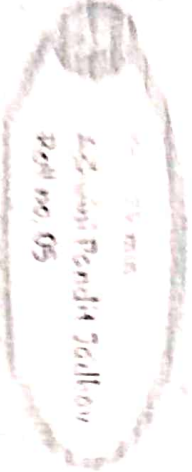
A Ashwini Jadhav

Handwritten marks and symbols at the bottom of the page.

X In-call messages



Postpaid Domestic Telephone Roll No. 10



Postpaid Domestic Telephone Roll No. 05



Postpaid Domestic Telephone Roll No. 01



Postpaid Domestic Telephone Roll No. 18



Postpaid Domestic Telephone Roll No. 04



Postpaid Domestic Telephone Roll No. 00



Postpaid Domestic Telephone Roll No. 06



Postpaid Domestic Telephone Roll No. 02

12/10/2017



HELIX WORLD



schin pore



50 other

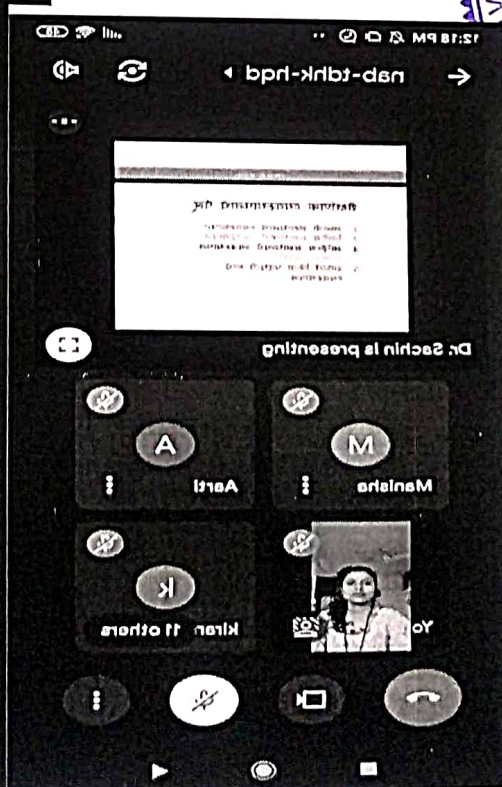
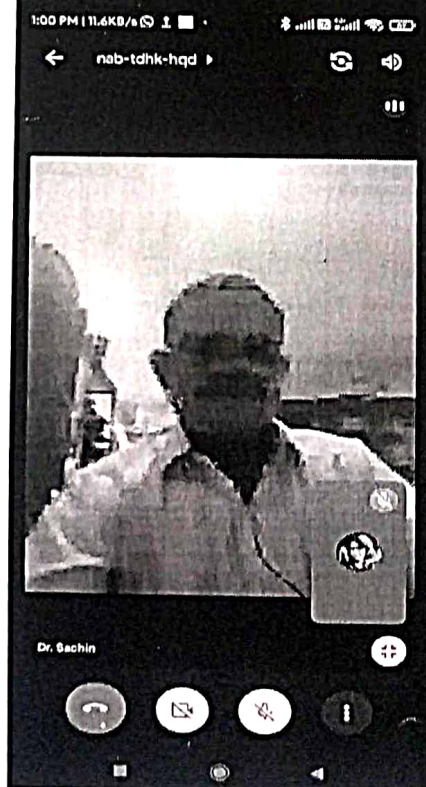
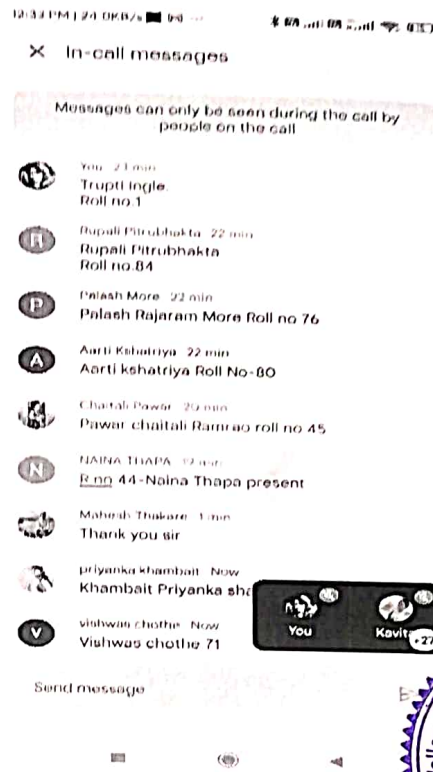
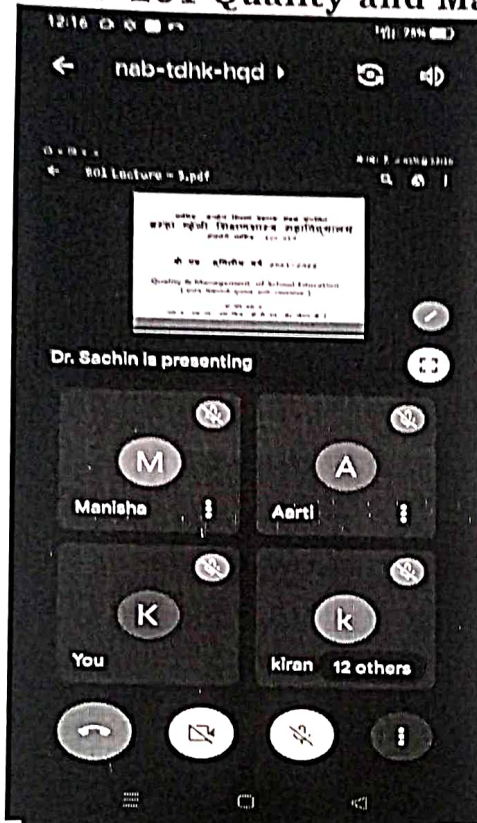


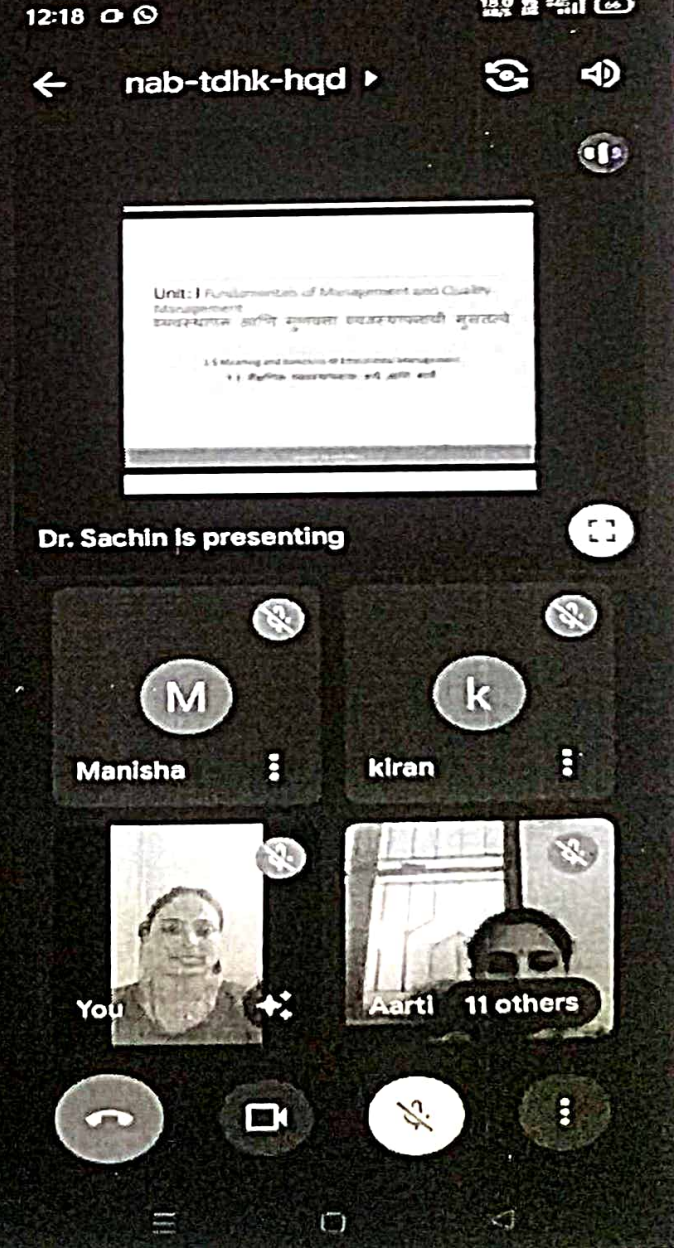
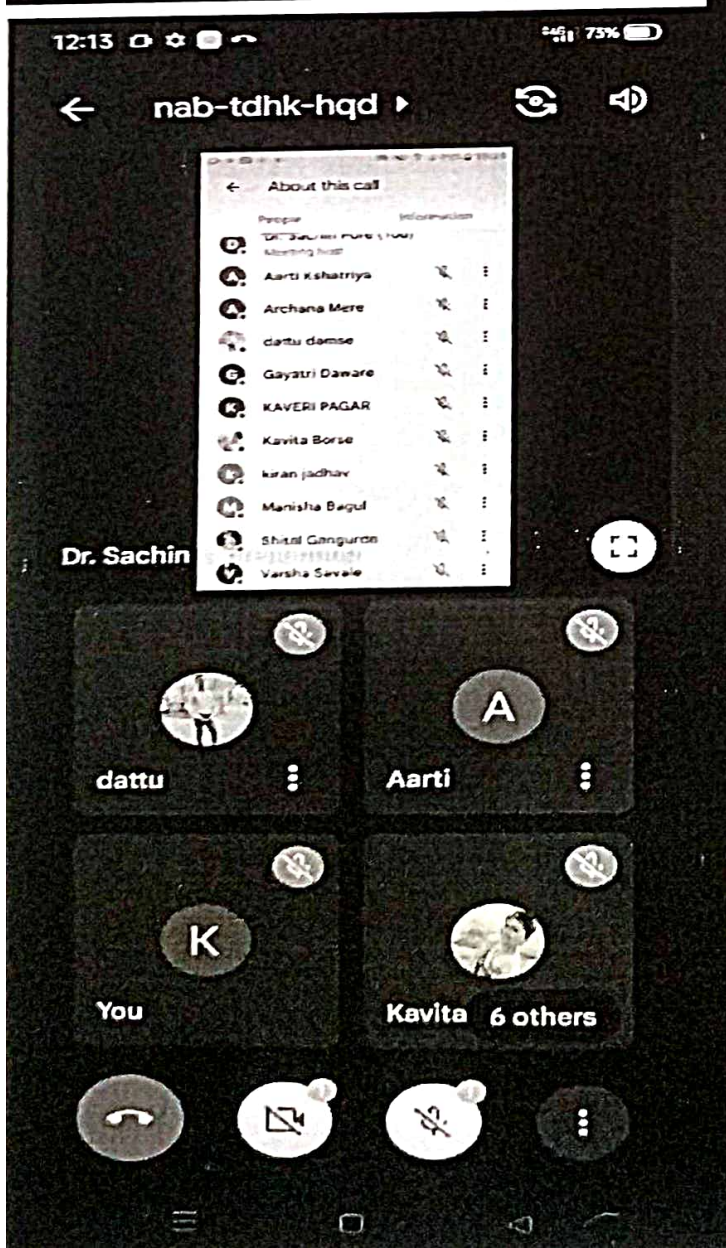
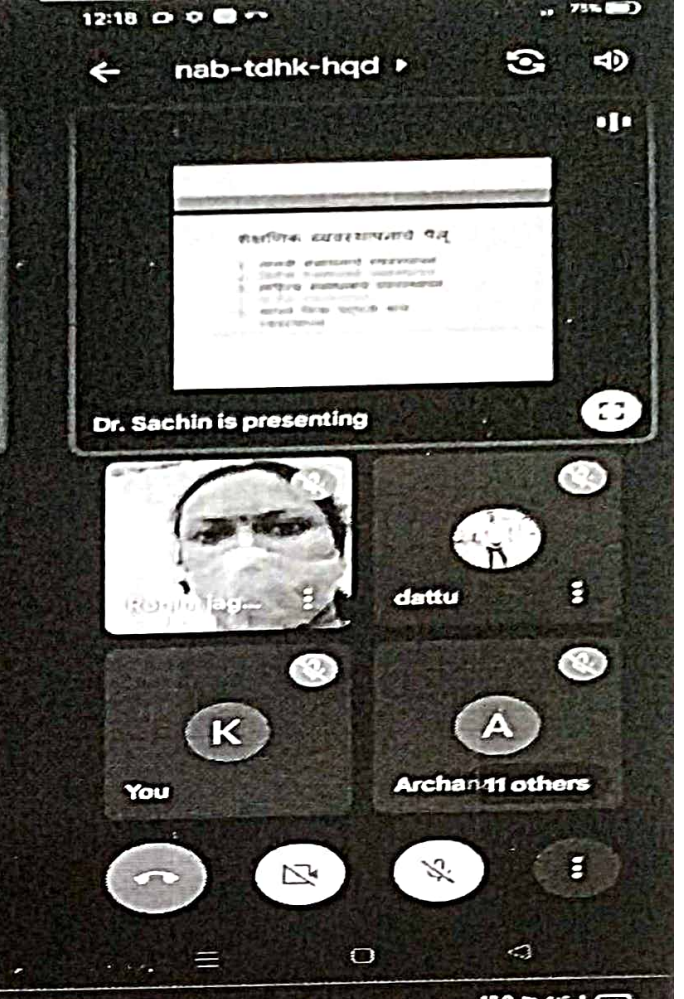
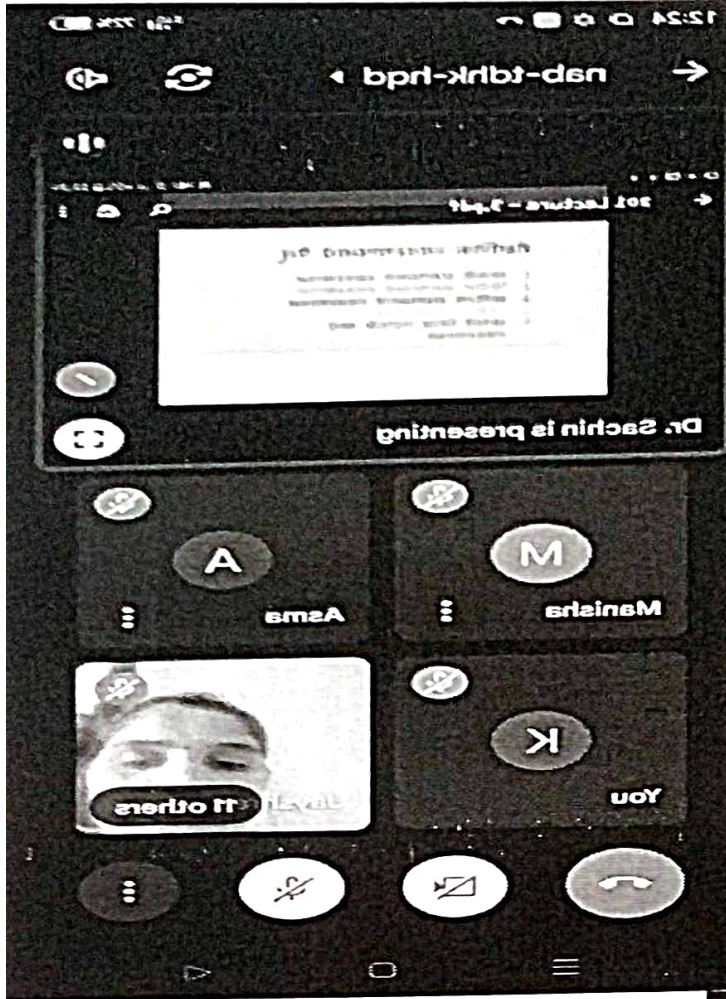
1

Nashik Gramin Shikshan Prasarak Mandal's
BRAHMA VALLEY COLLEGE OF EDUCATION, ANJANERI,
NASHIK.

B. Ed. 2nd Year 2021-22

Lecture of 201 Quality and Management of School Education





नाशिक ग्रामीण शिक्षण प्रसारक मंडळ संचालित
ब्रम्हा व्हेली शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय
अंजनेरी, नाशिक -422 213

बी.एड. द्वितीय वर्ष 2021-2022
Course

Quality & Management of School Education
(शास्त्र शिक्षणाची गुणवत्ता आणि व्यवस्थापन)

डॉ. पोरे एस.ए.
(एम.ए., एम.एड., एम.फिल., डी.टी.एड., सेट, पीएच.डी.)

Unit: I Fundamentals of Management and Quality
Management
व्यवस्थापन आणि गुणवत्ता व्यवस्थापनाची मुलतत्वे

1.1 Meaning and functions of Educational Management

१.१ शैक्षणिक व्यवस्थापनाचा अर्थ आणि कार्य



शैक्षणिक व्यवस्थापनाचे पैलू

1. मानवी संसाधनाचे व्यवस्थापन
2. वित्तीय संसाधनाचे व्यवस्थापन
3. साहित्य संसाधनाचे व्यवस्थापन
4. यांचे कार्यक्षेत्र
5. साधने किंवा पद्धती यांचे व्यवस्थापन

१.१ शैक्षणिक व्यवस्थापनाची
व्याप्ती



शैक्षणिक व्यवस्थापनाची
महत्त्व

शैक्षणिक व्यवस्थापनाची
उद्दिष्ट्ये



शैक्षणिक व्यवस्थापनाची
उद्दिष्ट्ये



प्रश्न
Questions
Any Doubts

Thanks

References

- 1) <https://www.google.com/search?q=management+MEANING+images&oeq=management+&as=chrome+0+69+59+2+69+5+7+0+2+7+1+3+69+6+1+2+3+8+1+1+0+1+5+&sourceid=chrome&ie=U+Tf-8>
- 2) Hoy, Wayne K. & Miskel, Cecil G (1991) Educational Administration : Theory, Research , Practice, New York : McGraw-Hill, Inc.
- 3) शैक्षणिक व्यवस्थापन: नवा इन्स्टीट्यूट, (२०१९), यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ नाशिक
- 4) पाटील पशात, (२००६), शैक्षणिक तंत्रविज्ञान आणि व्यवस्थापन, मित्य नूतन प्रकाशन पुणे



Nashik Gramin Shikshan Prasarak Mandal's
BRAHMA VALLEY COLLEGE OF EDUCATION,
ANJANERI, NASHIK,
B. Ed. 2nd Year 2021-22

Topic : Unit 3 : Tools and Techniques in Guidance and Counselling / मार्गदर्शन आणि
समुपदेशनाची साधने

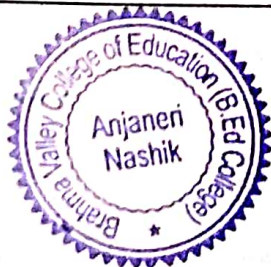
COURSE 204 -Guidance and Counselling / मार्गदर्शन आणि समुपदेशन

Asst. Prof. Kavita Kadam
(M. Sc. Maths M. Ed. SET)

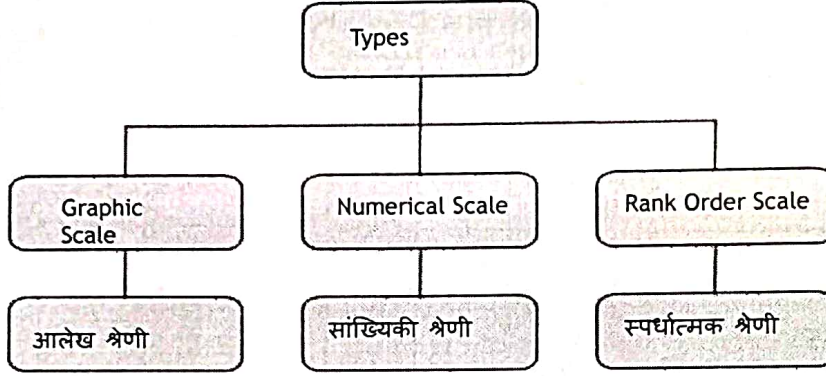


Rating Scale / क्रमांकन श्रेणी -

- ▶ एखाद्या व्यक्तीचे किंवा विद्यार्थ्याचे वैयक्तिकरित्या केलेले मूल्यमापन आणि त्या मूल्यमापनाचे रूपांतर श्रेणीमध्ये केले जाते त्यास क्रमांकन श्रेणी असे म्हणतात .
- ▶ Definition / व्याख्या:
- ▶ A. S. Barr & Others : Rating is a term applied or judgment regarding some situation , object or character. Opinions are usually expressed on a scale of values. Rating techniques are devices by which such judgments may be quantified. / : क्रमांकन श्रेणी ही संज्ञा एखाद्या परिस्थिती, वस्तू , विषय किंवा एखाद्या व्यक्तीच्या कार्यासंबंधीच्या निरीक्षणासंबंधी वापरली जाते. यामध्ये मूल्यांच्या श्रेणीचा वापर केला जातो व त्याद्वारे विविध तंत्राद्वारे क्रमांकन श्रेणी निश्चित करण्यात येते.
- ▶ Ruth Strang – Rating is , in essence , directed observation. / क्रमांकन श्रेणी म्हणजे, थोडक्यात, निरीक्षण आणि दिग्दर्शित कार्यासंबंधी वापरली जाते .



क्रमांकन श्रेणीचे प्रकार / Types of Rating Scale :



क्रमांकन श्रेणीचे महत्त्व / Importance of Rating Scale :

क्रमांकन श्रेणीच्या मर्यादा / Limitations of Rating Scale :

Questionnaire / प्रश्नावली :-

- ▶ A questionnaire is a list of questions to be answered by an individual or a group of individuals , especially to get facts or information.
- ▶ प्रश्नावली ही एखाद्या व्यक्तीने किंवा व्यक्तींच्या समूहाने उत्तरे द्यायची प्रश्नांची यादी आहे, विशेषतः तथ्ये किंवा माहिती मिळवण्यासाठी.
- ▶ Good & Hatt - In general , the word questionnaire refers to a device for securing answer to questions by using a form which the respondent fills in himself.
- ▶ गुड अँड हॅट - सर्वसाधारणपणे, प्रश्नावली म्हणजे एक साधन की ज्यामध्ये नमुना (फॉर्म) मधील प्रश्नांची उत्तरे प्रतीसादकर्ता स्वतःच लिहून देतो .
- ▶ Bar Devce & Jonsons - Questionnaire is a systematic compilation of questions that are submitted to a sampling of population from which information is desired.
- ▶ बार डेव्हस आणि जॉन्सन - जनसंख्येच्या ज्या न्यायदर्शकाकडून माहिती संकलित करणे अपेक्षित असते , त्या न्यायदर्शकास सादर केलेल्या प्रश्नांचे पद्धतशीर एकत्रीकरण म्हणजे प्रश्नावली होय.

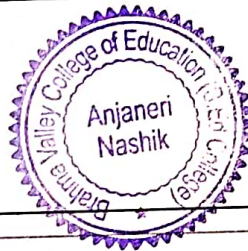


Types of Questionnaire

- ▶ Structured Questionnaire / संरचित प्रश्नावली
- ▶ Unstructured Questionnaire / असंरचित प्रश्नावली
- ▶ Closed Questionnaire / बंदिस्त प्रश्नावली
- ▶ Open Questionnaire / मुक्त प्रश्नावली
- ▶ Pictorial Questionnaire / चित्रमय प्रश्नावली
- ▶ Mixed Questionnaire / मिश्र प्रश्नावली

ADVANTAGES OF QUESTIONNAIRE

- Low cost even when the universe is large and is widely spread geographically.
- It is free from the bias of the interviewer; answers are in respondents own words.
- Respondents have adequate time to give well thought out answers
- Respondents who are not easily approachable can also be reached conveniently.
- Large samples can be made use of and thus the results can be made more dependable and reliable.



Factors affecting questionnaires

- Length of the questionnaire.
- Reputation of the sponsoring agency.
- Complexity of the questions asked.
- Relative importance of the study as determined by the potential respondent.
- Extent to which the respondent believes that his responses are important.
- Quality and design of the questionnaire.
- Time of year the questionnaires are sent out.

WHY IS A QUESTIONNAIRE IMPORTANT

- A questionnaire is the main means of collecting quantitative primary data
- A questionnaire enables quantitative data to be collected in a standardized way so that data are internally consistent and coherent for analysis.
- A questionnaire ensures standardization and comparability of the data across interviewers, increases speed and accuracy of recording, and facilitates data processing



Questionnaires

Advantages

- ☐ Questionnaires are a cheap, quick and simple method for gathering data from large numbers of people.
- ☐ In postal questionnaire, the researcher is not present when it is being filled in so the respondents will feel free to answer the questions truthfully. This makes the data valid.
- ☐ The data is reliable as the questionnaire is standardised so it can be easily repeated by another researcher.
- ☐ It produces quantitative data which is easy to analyse.

Disadvantages

- ☐ The respondents may not be able to understand the questions so they will answer them incorrectly. This makes the data invalid.
- ☐ In postal questionnaires, the response rate (the number of people who fill in the questionnaire and return it) tends to be very low.
- ☐ Closed ended questions provide only quantitative data which tells us how people behave, but doesn't explain why they behave the way they do, so the data is limited.
- ☐ In postal questionnaire, the researcher can never be sure that the right person completed the questionnaire.

References / संदर्भ

- ▶ www.google.com
- ▶ wikipedia.com
- ▶ Book of Guidance and Counselling by S. Narayana Rao.
- ▶ <https://epgp.inflibnet.ac.in/>
- ▶ <https://ndl.iitkgp.ac.in/>



Thank you! 

B.Ed. Second Year
203 - School and Inclusive School.

नाशिक श्यामीण शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित,
ब्रम्हा व्हॅली शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, अंजनेरी नाशिक

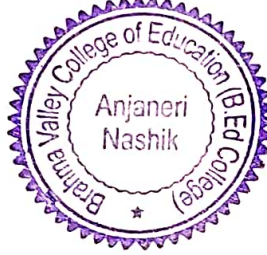
२०३ - शाळा आणि समावेशित शाळा

१.२ - समावेशक शिक्षण- संकल्पना, गरज आणि महत्त्व/
Concept, Need & importance of Inclusive Education

डॉ. विद्यादेवी बागुल

● प्रस्तावना-

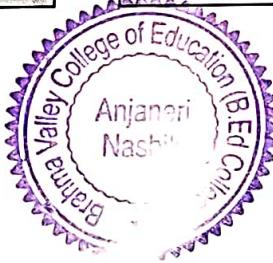
- समावेशक शिक्षण - शिक्षण क्षेत्रातील एक संकल्पना
- शैक्षणिक क्षेत्रातील एक महत्त्वपूर्ण दृष्टीकोन
- शरीराने अपंग असलेले, काहीना दृष्टीदोष, तर काही मुले ही कर्णबधिर
- बालकांचा शोध घेवून त्यांना समावेशक शिक्षणामध्ये समाविष्ट
- थोडक्यात असे म्हणता येईल की, शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण आणि विशेष गुणत्रा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांपर्यंत शिक्षणाचा प्रसार झाला पाहिजे, म्हणून समावेशक शिक्षणाची निर्मिती



► Inclusive education is based on 'Philosophical Belief' that all learners, those with disabilities and those without, have a right to be educated together, in age appropriate class, groups and that all will benefit from education in regular schools.

● समावेशक शिक्षणाच्या व्याख्या:

- Inclusive education can be defied as the process of increasing the participation of students | the cultures, curricula and communities through local schools.
- समावेशक शिक्षण म्हणजे स्थानिक शाळांच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांच्या विविध संस्कृती व निरनिराळे अभ्यासक्रम आणि समुदाय, जीवन यातील सहभाग वाढविण्याची प्रक्रिया होय.



दिव्यांग - पुरुषात हे अणुसंरक्षण

अणुसं सं २१ - पुरुषात हे अणुसंरक्षण अणुसं

● समावेशक शिक्षणाची गरज

- सर्व प्रकारच्या विद्यार्थ्यांचा मुळ्य प्रवाहात समावेश
- श्रावणिक शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण
- सविधानिक जबाबदारीची पूर्तता
- दिव्यांगांच्या सर्वांगीण विकास
- जगप्रवासाठी मुलपूत कोनच्याचे शिक्षण
- समाजाचा विकास आणि सशक्तीकरण
- दिव्यांगांना उत्पादक घटक बनवून राष्ट्र विकासासाठी हातभार
- दिव्यांगांमधील नवतंत्राची भावना दूर
- सामान्य विद्यार्थ्यांचा व्यापक दृष्टीकोन विकसनासाठी उपयुक्त
- आर्थिक घर्ष बचत

Dr. Vidya Devi Bagul

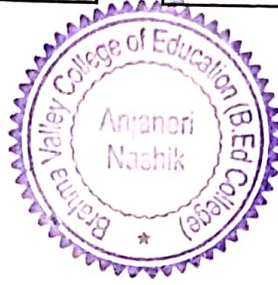
• समावेशक शिक्षणाचे महत्त्व-

► उत्तम गुणवत्तापूर्ण शिक्षण

- समावेशक शिक्षणाच्या माध्यमातून बालकांना गुणवत्तेचे शिक्षण
- विशेष गरजा असलेल्या बालकांकडे भेदभावपूर्ण दृष्टीकोनात बदल
- उत्तम गुणवत्तापूर्ण शिक्षण म्हणजे सर्वांना समान शिक्षण दिते जाते त्यामध्ये कोणताही भेदभाव नसतो

► कायमरूपी गेदगाव नष्ट

सर्वसमावेशक शिक्षणामध्ये विशेष गरजा असणाऱ्या बालके आणि माधारण विद्यार्थी यांच्यामध्ये भेदभाव आहे तो कायम स्वरूपाचा नष्ट



► संपादनीय कौशल्ये

- संपादनीय कौशल्यामध्ये विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांकडून वाचनाची लेखनाची तसेच गणिते सोडवण्याची अपेक्षा
- विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांकडून शैक्षणिक संपादनीय कौशल्ये प्राप्त



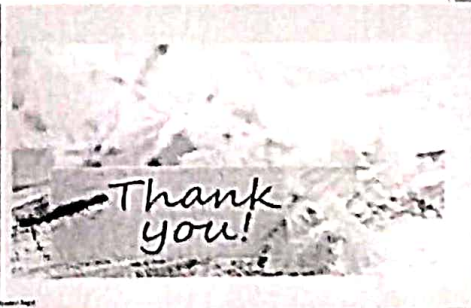
► मैत्रीतील विकास

1. विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांशी मैत्री करण्यास संधी
2. विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना एकत्रित सामावून घेतले पाहिजे, म्हणून सर्वसमावेशक वर्गघोल्यांमुळे विद्यार्थ्यांना एकाच वेळी सर्वसाधारण विद्यार्थ्यांशी सुद्धा मैत्री करण्याची संधी



• समारोप-

अशा प्रकारे बालकांचा सर्वांगीण विकास घडवून आणण्यासाठी बालकांच्या शारीरिक, मानसिक, बौद्धिक तसेच सामाजिक शिक्षणासाठी समावेशक शिक्षणाची आवश्यकता आहे. तसेच समावेशनामुळे समाजातील दरी कमी होण्यासाठी मदत होईल.



B.Ed. First Year.

103- Learning and Teaching.

नाशिक ग्रामीण शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित,

ब्रम्हा व्हॅली शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, अंजनेरी नाशिक

१०३ - अध्ययन आणि अध्यापन / Learning and Teaching

१.१ - अध्ययन प्रक्रिया : अध्ययन वक्र /

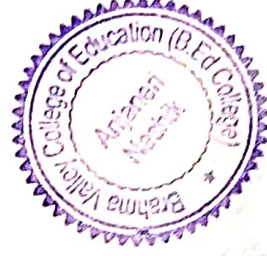
Process of Learning : Learning Curve

डॉ. विद्यादेवी बागुल



अध्ययन प्रक्रिया

- ध्येय / उद्दिष्टन्वेषण / Goal
- प्रेरणा/ Motivation
- शोधानात्मक हालचाली / Exploration
- आवर्तन / Revision
- समायोजन / Adjustment
- वर्तनाची पुनर्रचना / Modification of Behaviour
- परिपक्वता / Maturity
- मर्मदृष्टी/ Insight



अध्ययन प्रक्रियेचे स्वरूप :

- ध्येय : व्यक्ती जेव्हा विशिष्ट ध्येय डोळ्यांसमोर ठेवून जीवन जगतो, तेव्हा त्याच्या जीवनाला अर्थ प्राप्त होतो. अध्ययनाची प्रक्रिया घडताना ध्येय समोर असणे आवश्यक असते. ध्येय समोर असले की, अध्ययन प्रक्रिया सकारात्मक पद्धतीने घडून येते. त्यामुळे अध्ययन ही ध्येयानुवर्ती प्रक्रिया आहे.

- उदा. सायकल शिकणे.



• प्रेरणा : आंतरिक व बाह्य असे प्रेरणेचे दोन प्रकार आहेत. इतरांना मदत करण्याची वृत्ती ही आंतरिक प्रेरणेची प्रभावित असते; तर शाळेत प्रथम क्रमांक मिळविण्यासाठी बक्षीस, शिक्षा, निंदा हे बाह्यप्रेरक असतात. बाह्य प्रेरणेचे धन व ऋण असे दोन प्रकार पडतात.

• उदा. पालकांनी किंवा मित्रांनी सायकल शिकण्यासाठी प्रेरणा देणे.



शोधन : एखाद्या गोष्टीचा शोध घेण्यासाठी अनेक प्रयत्न केले जातात. त्या वेळी चुकाही होत असतात. चुकीचे प्रयत्न टाळून योग्य दिशेने प्रयत्न करणे यालाच शोधन म्हणतात.

उदा. सायकल चालवताना अनेक चुका होणे.

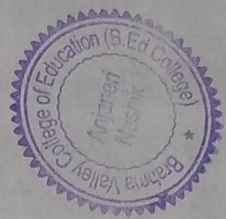
वर्तनाची पुनर्रचना : व्यक्ती जे वर्तन करते, त्यात सुधारणा करण्यासाठी नेहमीच प्रयत्न करते. आपल्या वर्तनावर लक्ष केंद्रित करून चुकीच्या हालचाली टाळून. त्या हालचाली योग्य पद्धतीने व्हाव्यात यासाठी वर्तनाची पुनर्रचना केली जाते. यालाच वर्तनाची पुनर्रचना असे म्हणतात.

उदा. सायकल चालवताना शारीरिक संतुलन ठेवणे इ.



समायोजन : परीस्थितिशी मिळते- जुळते घेऊन अचूक गोष्टी आत्मसात करणे म्हणजे समायोजन होय.

पुनरावृत्ती : प्रभावी अध्ययन होण्यासाठी कोणत्या हालचाली योग्य आहेत, हे ठरविल्यानंतर वर्तन किंवा हालचाल पुन्हा पुन्हा पुन्हा करणे म्हणजे पुनरावृत्ती होय. उदा., क्रिकेट हा खेळ योग्य पद्धतीने मैदानात खेळता यावे, यासाठी खेळाडू वारंवार अचूक प्रयत्न करतो किंवा सराव करतो. शाळेत भाषण देणारा विद्यार्थी हा भाषण चांगल्या पद्धतीने देता यावे, यासाठी वारंवार सराव करतो. याला आपण अध्ययनातील पुनरावृत्ती म्हणतो. या सरावाला अध्ययनात खूप महत्त्वाचे स्थान आहे.



Peer Learning
across all
for all

Professional
Society A
across all

Research
Learning
all co

परिपक्वता : शारीरिक व मानसिक पक्वता या दोन्ही गोष्टी महत्त्वाच्या आहेत. एखादा खेळ असो किंवा पाठ्यपुस्तकातील एखादा आशय हे बालकाला शारीरिक व मानसिक पक्वता आल्याशिवाय खेळता येणार नाही किंवा समजणार नाही. म्हणून अभ्यासक्रम तयार करताना विद्यार्थ्यांच्या वयाचा विचार करून अभ्यासक्रम तयार केला जातो.

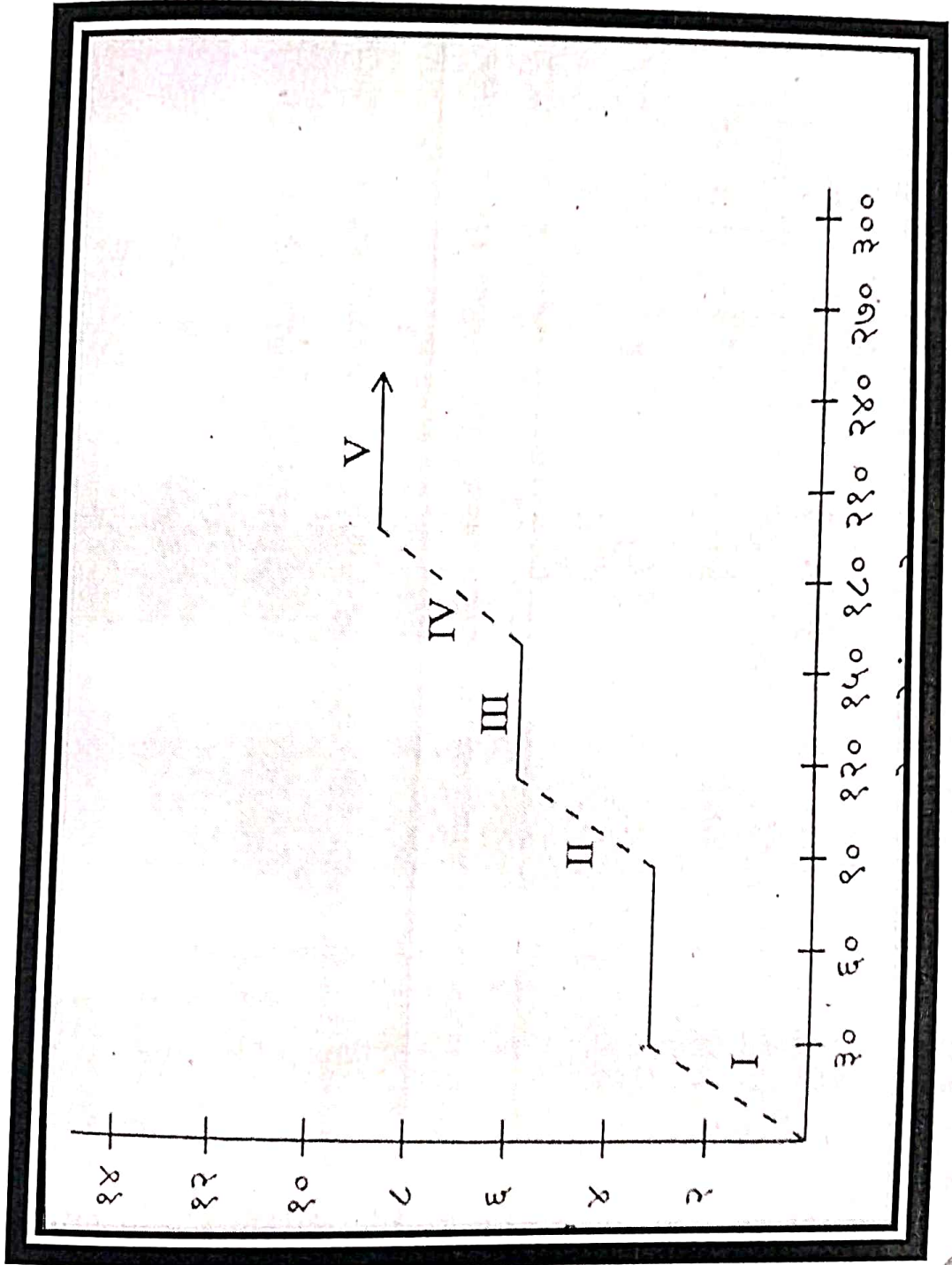
- उदा. सायकल शिकताना मानसिक आणि शारीरिक तयारी
- मर्मदृष्टी : अध्ययन होत असताना त्यातील मर्म म्हणजे नक्की करावयाची क्रियाचे ज्ञान होणे.
- उदा. सायकल चालवताना हॅन्डलवरील संतुलन



अध्ययन वक्र / Learning curve

- मंद प्रगतीचा काळ / A Period of Slow Progress
- जलद प्रगतीचा काळ / A Time of Rapid Progress
- पठारावस्था / Plateau Stage
- जलद प्रगतीचा काळ / A Time of Rapid Progress
- शारीरिक व मानसिक परिसीमा / Physiological and Psychological







Thank
you!

P
a

नाशिक ग्रामीण शिक्षण प्रसारक मंडळ संचालित,
ब्रम्हा व्हॅली शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय अंजनेरी, नाशिक - 422
213

बी.एड. द्वितीय वर्ष 2022-23

Course-202

**KNOWLEDGE AND CURRICULUM AND LANGUAGE
ACROSS CURRICULUM**

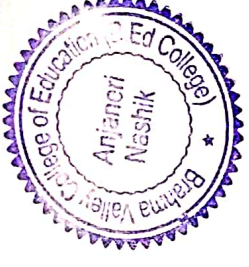
(ज्ञान, अभ्यासक्रम आणि अभ्यासक्रमांतर्गत भाषा)

प्रा. डॉ. राहुल दलितराव ढरे

(एम.ए. (मराठी, संरक्षणशास्त्र, राज्यशास्त्र) एम.एड., डी.एस.एम., पीएच.डी.)



अनिवार्य विषय -२०२



**KNOWLEDGE AND CURRICULUM AND LANGUAGE
ACROSS CURRICULUM**

ज्ञान, अभ्यासक्रम आणि अभ्यासक्रमांतर्गत भाषा



Unit 01 - Knowledge and Education

घटक ०१ - ज्ञान आणि शिक्षण

01 Knowledge and Education (ज्ञान आणि शिक्षण) – ०१

1.1 Knowledge, Data, Information, Skill & Wisdom

ज्ञान, डेटा, माहिती, कौशल्ये आणि शहाणपण

1.2 Sources and Generation of Knowledge

ज्ञानाचे स्त्रोत आणि पिढ्या

1.3 Modern Child Centered Education – Learning Through Activity

आधुनिक विद्यार्थी केंद्रित शिक्षण : कृतीद्वारे अध्ययन

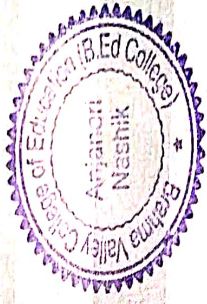
Modern Child Centered Education – Learning Through

1.4 Discovery

आधुनिक विद्यार्थी केंद्रित शिक्षण : शोधाद्वारे अध्ययन

Modern Child Centered Education – Learning Through dialogue

1.5 आधुनिक विद्यार्थी केंद्रित शिक्षण : संवादाद्वारे अध्ययन



Modern Child Centered Education – Learning Through Activity



आधुनिक विद्यार्थी केंद्रित शिक्षण : कृतीद्वारे अध्ययन
अर्थ, स्वरूप आणि महत्त्व : प्रकल्प पध्दती, प्रायोगिक पध्दती, ज्ञानरचनावाद

Modern Child Centered Education – Learning Through Discovery

1.4 आधुनिक विद्यार्थी केंद्रित शिक्षण : शोधाद्वारे अध्ययन
अर्थ, स्वरूप आणि वर्गाध्यापनात उपयोग



Modern Child Centered Education – Learning Through dialogue

1.5 आधुनिक विद्यार्थी केंद्रित शिक्षण : संवादाद्वारे अध्ययन
चर्चा पध्दती, समुपदेशन, संवाद पध्दती

second year

Handwritten text in a stylized, cursive script, possibly reading "MOM" or "DAD".